

партнером офіційного постачальника Miele в Україні. У своїй структурі підприємство має зараз три роздрібних магазини і одну Інтернет-крамницю [2].

При цьому доцільним є визначення впливу динамічних навантажень на деформаційні та міцнісні характеристики високотехнологічної продукції. Доцільним є розширення міжнародної академічної і виробничої мобільності у сфері генерування та просування високотехнологічних розробок з електроніки і ІТ. Слушним є маркетингове поширення інформації про можливості такої мобільності. Серед вагомих конкурентних переваг ПП ДЦ «Клімат систем» на високотехнологічних ринках можемо виокремити такі, як: висока якість обслуговування; унікальні знання і компетенції, притаманні людським ресурсам; офіційна техніка і гнучкі ціни; офіційний високоякісний клієнтський і логістичний сервіс.

Отже, зазначимо, що дотримання низки екологічних і соціальних стандартів у постачанні й обслуговуванні; правовий і економічний статус як офіційної і сертифікованої техніки, наявність офіційних гарантійних зобов'язань та ліцензованого клієнтського і логістичного сервісу поряд із впливом на конкурентні переваги забезпечує певні соціальні характеристики товарів і послуг ПП ДЦ «Клімат систем».

Література

1. Касян С. Я. Просування екологічних, енергозберігаючих інновацій високотехнологічних підприємств у системі холистичного цифрового маркетингу. *Економічний вісник НТУУ «КПІ імені Ігоря Сікорського»*. 2021. №18. URL: <http://ev.fmm.kpi.ua/article/view/237535>
2. Офіційний сайт компанії Miele, уся аналітика та статистика. URL: <https://dnipro.miele.ua/>

References

1. Kasian S. Ya. Prosuvannia ekolohichnykh, enerhozberihaiuchykh innovatsii vysokotekhnolohichnykh pidpriemstv u systemi kholistychnoho tsyfrovoho marketynhu. *Ekonomichnyi visnyk NTUU «KPI imeni Ihoria Sikorskoho»*. 2021. №18. URL: <http://ev.fmm.kpi.ua/article/view/237535>
2. Ofitsiyni sait kompanii Miele, usia analityka ta statystyka. URL: <https://dnipro.miele.ua/>

JEL L11

ПАЗДРІЙ Віталій

к. е. н., доцент,
КНЕУ ім. В. Гетьмана

ORCID:0000-0001-5713-282X

e-mail: pazdriy.v@gmail.com

Vitalii Y. PAZDRII,

PhD, Kyiv National Economic University
named after Vadym Hetman

РОЗВИТОК ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ОСВІТИ ЯК ВИКЛИК ПОСТВОЄННОЇ ВІДБУДОВИ

DEVELOPMENT OF ENTREPRENEURIAL EDUCATION AS A CHALLENGE OF CONTINUOUS DEVELOPMENT

Анотація: Під час війни навчання як ніколи має бути спрямоване на розвиток тих навиків, що допоможуть молодому поколінню

Abstract: In times of war, training should be more than ever aimed at developing those skills that will help the younger generation to

зберегти й розвинути себе в умовах ворожої навали.

Ключові слова: підприємницька освіта, поствоєнна відбудова

preserve and develop themselves in the face of enemy onslaught.

Keywords: entrepreneurial education, post-war reconstruction,

У воєнний час українська освіта стикається з новими викликами, на які має оперативно реагувати. Першочерговим завданням стає збереження якості, прикладної цінності освітнього процесу в умовах нищення освітньої інфраструктури, перебоїв із технічним забезпеченням, високого стресового навантаження всіх учасників освітнього процесу, невизначеності умов навколишнього середовища. У поствоєнну добу, відповідно до Проекту плану відродження України Національної ради з відновлення України від наслідків війни, передбачається структурна модернізація та повноцінна інтеграція до ЄС (з 2026-го по 2032-й рр.), зі стратегічними очікуваними результатами [5]. Це означає, що економічна та підприємницька освіта в Україні мають стати ще більш наближеними до європейських стандартів, конкурентоспроможними у порівнянні із західними освітніми курсами, де широко застосовуються інтерактивні кейси, бізнес-симулятори, ділові ігри тощо.

Навчання економіці й підприємництву у воєнний і поствоєнний час вимагає перегляду як стратегічних засад української підприємницької освіти, так і методик, що використовуються. Вони мають реалізовувати досить складне завдання — виховувати нову українську підприємницьку еліту, яка ефективно відроджуватиме вітчизняну економіку у поствоєнні часи.

У складні воєнні часи підприємницькі вміння й навички забезпечують здатність особистості адаптуватися до навколишніх умов, максимально зберігати здорову психіку, дієздатність, включеність у соціум. До основних підприємницьких навиків та умінь традиційно відносять:

- проактивність (ініціативність). Дана компетентність виділена як ключова Рекомендаціями Європарламенту і Ради Європи «Ключові компетентності для навчання впродовж життя (Європейські орієнтири)». В екстремальних воєнних умовах навик проактивності дає можливість вжити максимум превентивних заходів для захисту та збереження якості власного життя. Проактивна особистість вміє передбачити можливі небезпеки та підготуватися до них, зокрема: заздалегідь необхідними ресурсами, зібрати й у швидкий час обробити важливу інформацію для порятунку, не піддаватися ситуативній паніці тощо;
- відповідальність. Розвиток навичку відповідальності є найкращою профілактикою «вивченої безпорадності», яка ставить під ризик життя людини у військовий час. Проявом останньої є, наприклад, рішення лишатися на небезпечних територіях та ігнорування можливостей виїзду через гуманітарні коридори. Досвід роботи автора в організації «Карітас-Спес Україна» показав, що люди на близьких до фронту територіях не в повній мірі відчують себе спроможними керувати власним життям, зважуватися на зміни в ньому. Часто через це страждають не тільки дорослі, але й залежні від них діти, особи з обмеженими можливостями.

Це свідчить про те, що навик відповідальності дорослих у свій час був сформований недостатньо;

- уміння управляти ресурсами (час, гроші, люди). Набуває особливого значення в умовах воєнного дефіциту ресурсів;
- комунікабельність. Навики спілкування грають велику роль для згуртованості суспільства, яка, у свою чергу, дає відчуття максимальної захищеності, соціальної підтримки;
- здатність до партнерської взаємодії (з роботодавцем, колегами, учасниками спільних проєктів), вміння себе пропонувати. Ключова компетентність для поствоєнного часу, коли необхідна адаптація до нових умов ринку праці та консолідація зусиль цілої нації для відбудови України.

Масове руйнування освітньої інфраструктури у воєнний час робить основною формою навчального процесу дистанційну. Саме тому, зокрема, активно впроваджується проєкт «SUN. School for the Ukrainian Nation — Державна дистанційна школа в форматі Uber» [4].

Особливого значення при цьому набувають ті освітні технології, що придатні для різних форматів навчання: онлайн і оффлайн, на колективних заняттях та у процесі самостійної роботи. У контексті підприємницької освіти прикладом такої технології є бізнес-симуляція. Вона прийшла в освітню сферу з практики німецьких військово-тактичних навчань, де використовувалися для військових тренувань. В основі управління цивільними підприємствами лежить досвід воєнного моделювання. Тобто технологія значною мірою адаптована до сприйняття користувача, яка знаходиться у кризових воєнних і післявоєнних умовах.

Бізнес-симулятор не лише моделює певне економічне середовище: від компанії до економіки цілої держави. Він, по суті, є стислим посібником з економіки підприємства, тому що містить основні поняття та їхнє максимально доступне тлумачення. Як пише В. Баранов, симуляції знаходять широке використання в Гарвардській школі бізнесу, INSEAD, Wharton, MIT Sloan та інших бізнес-школах. Загалом більше половини бізнес-шкіл, акредитованих в AACSB, використовують бізнес-ігри онлайн або бізнес-симулятори [1].

Наприклад, перший український бізнес-симулятор ViAL+, розроблений фахівцями Компанії інтелектуальних технологій і викладачами КНЕУ імені Вадима Гетьмана, пропонує користувачу управляти компанією за періодами її діяльності на ринку, через організацію роботи основних відділів підприємства: виробничого, маркетингу і збуту, персоналу, фінансів, бухгалтерії та аналітичного [2]. Бізнес-тренажер EVEREST, який є розробкою Гарвардської бізнес-школи та успішно застосовується в Національному авіаційному університеті, дозволяє тестувати різні підходи до лідерства, що по-різному впливають на роботу команди в ситуаціях, коли бракує часу або команда змушена приймати рішення під тиском [1].

Використання бізнес-симуляцій і комп'ютерних ділових ігор максимально варіативне за часом, індивідуальними особливостями тих, хто навчається; підходить для різних вікових і соціальних категорій. Воно відкриває широкі

можливості для проходження виробничої практики (коли з технічних причин, через воєнні дії, неможливо прикріпити студентів-практикантів до підприємств), проведення інтерактивних бізнес-турнірів для тестування й розвитку підприємницьких навиків учасників.

У Нацпрограмі поставлена масштабна мета розробки курсу «Інноваційне підприємництво» для молоді. Корисним у цьому сенсі є досвід освітян міста Кропивницький, де з 2016-го по 2021-й рр. виконувалася дослідно-експериментальна робота всеукраїнського рівня за темою: «Розвиток бізнес-освіти в Україні як елемент державної політики сприяння розвитку підприємництва» [3]. Реалізація цієї роботи включала в себе організацію численних локальних бізнес-турнірів, бізнес-таборів, підготовку і захист учнівських і студентських проектів, екскурсії учнів і студентів на місцеві підприємства із вирішенням реальних бізнес-кейсів тощо.

Підсумовуючи сказане вище, можемо стверджувати, що довоєнний досвід підприємницької освіти в Україні дозволяє в повній мірі реалізувати положення Національної програми розвитку системи освіти для воєнного й повоєнного часу. Серед основних перспектив подальших досліджень можна виділити: вдосконалення наявних і розробку нових інструментів навчання підприємництву й економіці; пошук найбільш ефективних підходів у контексті дистанційної освіти як основної у воєнний час; розробку ефективної системи оцінки підприємницьких компетентностей з урахуванням обмежень воєнного часу.

Література

1. Баранов В. Бізнес-симулятор Everest або як Гарвард стає ближче. *Льотна академія Національного авіаційного університету* / В. Баранов. URL: <https://glau.kr.ua/index.php/ua/home-ua/1605-everest>.
2. Бізнес-симулятор ViAL+ і його можливості. *Компанія інтелектуальних технологій*. URL: <https://kint.com.ua/ua/biznes-trenazher-vial/37-biznes-symulator-vial-i-ioho-mozhlyvosti>.
3. Дослідно-експериментальна робота всеукраїнського рівня за темою «Розвиток бізнес-освіти в Україні як елемент державної політики сприяння розвитку підприємництва». *Інститут модернізації змісту освіти*. URL: <https://imzo.gov.ua/osvitni-proekti/doslidno-eksperymental-na-robota-vseukrains-koho-rivnia-za-temoiu-rozvytok-biznes-osvity-v-ukraini-iak-element-derzhavnoi-polityky-spryannia-rozvytku-pidpriemnytstva/>
4. Проекти нацпрограми. Розвиток системи освіти. *Відновлення України*. URL:

References

1. Baranov V. Biznes-symulator Everest або як Harvard staie blyzhche. *Lotna akademiia Natsionalnoho aviatsiinoho universytetu* / V. Baranov. URL: <https://glau.kr.ua/index.php/ua/home-ua/1605-everest>.
2. Biznes-symulator ViAL+ i yoho mozhlyvosti. *Kompaniia intelektualnykh tekhnolohii*. URL: <https://kint.com.ua/ua/biznes-trenazher-vial/37-biznes-symulator-vial-i-ioho-mozhlyvosti>.
3. Doslidno-eksperymentalna robota vseukrainskoho rivnia za temoiu «Rozvytok biznes-osvity v Ukraini yak element derzhavnoi polityky spryannia rozvytku pidpriemnytstva». *Instytut modernizatsii zmistu osvity*. URL: <https://imzo.gov.ua/osvitni-proekti/doslidno-eksperymental-na-robota-vseukrains-koho-rivnia-za-temoiu-rozvytok-biznes-osvity-v-ukraini-iak-element-derzhavnoi-polityky-spryannia-rozvytku-pidpriemnytstva/>
4. Proiekty natsprohramy. Rozvytok systemy osvity. *Vidnovlennia Ukrainy*. URL:

<https://recovery.gov.ua/project/program/improve-education-system>.

5. Проєкт плану відновлення України. *Матеріали робочої групи «Відновлення та розвиток економіки»*. Липень 2022. URL: <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/sites/1/recoveryrada/ua/economic-recovery-and-development.pdf>.

<https://recovery.gov.ua/project/program/improve-education-system>.

5. Proiekt planu vidnovlennia Ukrainy. *Materialy robochoi hrupy «Vidnovlennia ta rozvytok ekonomiky»*. Lypen 2022. URL: <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/sites/1/recoveryrada/ua/economic-recovery-and-development.pdf>.